

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU11

Associationsrätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet. Motionsyrkandena avser bl.a. stiftelselagen, krav på sammansättning av bolagsstyrelser, mångfaldspolicy, lagstiftning om franchising och moderniserad bokföringslag.

I betänkandet finns två reservationer (SD) och ett särskilt yttrande (KD).

Behandlade förslag

Ett tjugotal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden.....	6
Stiftelselagen	6
Krav på sammansättning av bolagsstyrelser m.m.....	8
Mångfaldspolicy m.m.	10
Lagstiftning om franchising	11
Bolagsmålvakter	13
Moderniserad bokföringslag.....	14
Motioner som bereds förenklat.....	16
Reservationer	18
1. Krav på sammansättning av bolagsstyrelser m.m., punkt 2 (SD)	18
2. Mångfaldspolicy m.m., punkt 3 (SD)	19
Särskilda yttranden	20
Motioner som bereds förenklat, punkt 7 (KD)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Stiftelselagen

Riksdagen avslår motion
2019/20:255 av Mikael Larsson (C).

2. Krav på sammansättning av bolagsstyrelser m.m.

Riksdagen avslår motion
2019/20:609 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4.
Reservation 1 (SD)

3. Mångfaldspolicy m.m.

Riksdagen avslår motion
2019/20:609 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 5–8.
Reservation 2 (SD)

4. Lagstiftning om franchising

Riksdagen avslår motion
2019/20:1226 av Anders Österberg (S).

5. Bolagsmålvakter

Riksdagen avslår motion
2019/20:2023 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M).

6. Moderniserad bokföringslag

Riksdagen avslår motion
2019/20:2539 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1–3.

7. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna
2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 5,
2019/20:203 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 8,
2019/20:840 av Anders Hansson (M),
2019/20:1186 av Azadeh Rojhan Gustafsson (S),
2019/20:2129 av Johan Büser (S),
2019/20:2444 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 3 och 5,
2019/20:2535 av Kristina Yngwe (C) yrkande 4,
2019/20:3307 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 3 och
2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7.

Stockholm den 28 januari 2020

På civilutskottets vägnar

Emma Hult

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Hult (MP), Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), David Josefsson (M), Martina Johansson (C), Jon Thorbjörnson (V), Mikael Damsgaard (M) och Patrik Lundqvist (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 20 motionsyrkanden i olika associationsrättsliga frågor från den allmänna motionstiden 2019/20. Motionsyrkandena avser bl.a. stiftelselagen, krav på sammansättning av bolagsstyrelser, mångfaldspolicy, franchising och en moderniserad bokföringslag. Tio motionsyrkanden behandlas i förenklad ordning, eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Stiftelselagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ändring av stiftelselagen. Utskottet hänvisar till gällande ordning.

Motionen

I motion 2019/20:255 av Mikael Larsson (C) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska föreslå en enklare metod för att ombilda stiftelser. Motionären anför att många gamla stiftelser har skrivningar med ändamål som i dag är svåra att uppfylla och att pengar därför inte kan delas ut från dessa stiftelser. Regeringen bör därför snarast utreda möjligheten för kommuner och andra organisationer som hanterar stiftelser att få tillstånd att ändra på ändamålet så att pengar kan delas ut till verksamhet som i dag är ändamålsenlig.

Gällande rätt

Regleringen för bl.a. bildande, förvaltning och tillsyn av stiftelser finns i stiftelselagen (1994:1220). En stiftelse är en självägande förmögenhet som varaktigt ska främja ett bestämt ändamål och bildas genom att pengar avsätts i ett gåvobrev, ett testamente, ett styrelseprotokoll eller liknande. En stiftelse förvaltas av antingen en styrelse (egen förvaltning) eller en förvaltare (anknuten förvaltning). En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Stiftelsens egendom ska anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet (1 kap. 2 § stiftelselagen). Ett stiftelseförordnande ska vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna (1 kap. 3 §).

Av 6 kap. 1 § stiftelselagen framgår vilka ändringar som styrelsen eller förvaltaren inte får göra i stiftelseförordnandet utan tillstånd från kammarkollegiet. Det gäller bl.a. föreskrifter i förordnandet om stiftelsens ändamål, hur dess förmögenhet ska vara placerad och stiftelsens förvaltning. Som grundregel gäller att föreskrifter i ett stiftelseförordnande får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart strider mot stiftarens avsikter. Föreskrifter som avser ändamålet får dock ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om det finns synnerliga skäl. Föreskrifterna ger uttryck för principen om respekt för stiftarens vilja.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade 2009 propositionen Stiftelser – Frågor om registrering och tillsyn (prop. 2008/09:84, bet. 2008/09:CU17). Genom förslagen i propositionen fick bestämmelserna i 6 kap. 1 § stiftelselagen sin nuvarande lydelse. Förslaget i denna del innebar att reglerna om ändring av föreskrifterna som avser en stiftelses ändamål mildrades något. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag, och riksdagen följde utskottet (rskr. 2008/09:185). Regeringen anförde i propositionen följande om möjligheten att ändra en stiftelses ändamål (prop. 2008/09:84 s. 61):

Stiftelselagens regler om ändring av föreskrifter ger bl.a. uttryck för principen om respekt för stiftarens vilja. Det kan med fog antas att incitamentet till att bilda en stiftelse i allmänhet skulle minska betydligt om det tilltänkta ändamålet kunde ändras fritt. I praxis har därför intagits en mycket restriktiv hållning såvitt gäller ändring av föreskrifter som avser en stiftelses ändamål. Regeringen anser att den restriktiva grundinställningen till ändring av föreskrifter om en stiftelses ändamål bör bestå. Det kan emellertid finnas skäl att överväga något utvidgade möjligheter till ändring av sådana föreskrifter. Utgångspunkten vid dessa överväganden bör dock vara att det även fortsättningsvis ska krävas mycket speciella omständigheter för ändring av föreskrifter om en stiftelses ändamål. Det svenska stiftelseväsendet består till stor del av äldre stiftelser. För en del av dessa kan förändringar i samhället och tidsandan leda till att en strikt tillämpning av ändamålet inte längre framstår som rimligt, även om föreskriften ännu inte har blivit omöjlig att följa eller är uppenbart onyttig. Detta gäller särskilt näringsdrivande stiftelser som i större omfattning än andra stiftelser kan antas bli påverkade av förändringar i omvärlden. Regeringen föreslår därför, i likhet med vad som har föreslagits i promemorian, att ändamålsföreskrifter ska kunna ändras om det finns synnerliga skäl. Formuleringen ”synnerliga skäl” bör väljas för att tydliggöra att det rör sig om rena undantagssituationer. En tillämpning av förutsättningen synnerliga skäl bör främst komma i fråga när ändamålet fortfarande är möjligt att följa men det på grund av samhällsutvecklingen framstår som orimligt att ändamålet i sin nuvarande utformning måste behållas. Den situationen torde vara något mindre ovanlig för näringsdrivande stiftelser än för vanliga stiftelser. Hos näringsdrivande stiftelser kan man tänka sig situationer där det i och för sig fortfarande är möjligt att följa det ursprungliga ändamålet men behovet av att driva verksamheten på ett ekonomiskt rationellt sätt med styrka talar för en ändring av ändamålet. Den föreslagna regleringen bör vara generell och omfatta alla stiftelser. De situationer där den nya bestämmelsen kan bli tillämplig behandlas i författningskommentaren (se avsnitt 17.1). Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål bör det även i fortsättningen vara en grundläggande princip att stiftarens avsikt ska beaktas så långt detta är möjligt. Detta innebär att det nya ändamålet så långt som möjligt bör motsvara det ursprungliga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det i gällande lagstiftning finns ett visst utrymme att ändra en stiftelses ändamål. Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte

finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Krav på sammansättning av bolagsstyrelser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det inte ska uppställas krav på kvotering vid val av styrelseledamöter och anställda. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:609 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska säkerställa att företag inte ska tvingas att kvotera sina styrelser eller sina anställda. Motionärerna anför att företags frihet att välja styrelsemedlemmar inte ska begränsas av onödigt kvotering, oavsett om det handlar om könstillhörighet eller födelseland.

Bakgrund

I aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om ett aktiebolags ledning. I alla aktiebolag ska det finnas en styrelse som ansvarar för bolagets organisation och förvaltning. Ett publikt aktiebolag ska ha en styrelse med minst tre ledamöter. I ett privat bolag får dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om det finns minst en suppleant. Aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om hur styrelsemedlemmar ska nomineras för val. Den innehåller inte heller bestämmelser om krav på en nomineringskommitté eller valberedning.

Frågor om hur styrelsen bör tillsättas i börsbolag behandlas i Svensk kod för bolagsstyrning, som är en form av självreglering. Kollegiet för svensk bolagsstyrning ansvarar för koden som gäller för alla svenska noterade aktiebolag. När det gäller en styrelses sammansättning anges i koden att styrelsen ska ha en ändamålsenlig sammansättning med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållandena i övrigt och att den ska präglas av mångsidighet och bredd när det gäller ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning i styrelsen ska eftersträvas och valberedningen ska särskilt motivera sitt förslag till styrelse-sammansättning mot bakgrund av kravet om en jämn könsfördelning.

För de statligt ägda bolagen gäller enligt statens ägarpolicy att styrelsen ska ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållandena i övrigt ändamålsenlig sammansättning präglad av mångsidighet och bredd när det gäller de bolagsstämmovalda ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. Vid sammansättningen ska även mångfaldsaspekter

såsom etnisk och kulturell bakgrund vägas in. Urvalet av ledamöter görs utifrån en bred rekryteringsbas i syfte att ta till vara kompetens hos såväl kvinnor och män som personer med olika bakgrund och erfarenheter.

Arbete inom EU

EU-kommissionen lade 2012 fram ett förslag till direktiv om kvotering i bolagsstyrelser. Förslaget innebär att i bolag där mindre än 40 procent av styrelseledamöterna tillhör det underrepresenterade könet ska företräde ges till sökande av det underrepresenterade könet, om flera kandidater har lika meriter. Direktivet föreslås omfatta bolag med minst 250 anställda och en årsomsättning om minst 50 miljoner euro eller en balansomslutning om minst 43 miljoner euro. Riksdagen har bedömt att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen. För närvarande förs inga förhandlingar på EU-nivå eftersom det finns en s.k. blockerande minoritet mot förslaget.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser vid flera tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2018/19:CU9).

Utskottet, som avstyrkte motionsyrkandena, hänvisade till sina ställningstaganden i betänkandena 2016/17:CU6 och 2013/14:CU8. I det sistnämnda betänkandet uttalade utskottet att det är viktigt att könsfördelningen blir avsevärt jämnare när det gäller deltagandet i ekonomiskt beslutsfattande och att den rådande könsfördelningen i börsbolagens styrelser inte är tillfredsställande. Utskottet anförde dock att det är ägarnas ansvar att se till att styrelsen präglas av mångfald och att den samlade kompetens som finns bland både kvinnor och män tas till vara. En jämnare könsfördelning borde därför enligt utskottet främjas med andra medel än med tvingande lagstiftning. I betänkande 2016/17:CU6 förklarade utskottet att det fortfarande stod bakom sina tidigare överväganden och föreslog ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att det även fortsättningsvis ska vara en fråga för ett aktiebolags ägare att bestämma könsfördelningen i styrelsen. I samma betänkande föreslog utskottet även ett tillkännagivande om att regeringen inom EU bör verka för nationellt självbestämmande i fråga om könsfördelning i svenska börsbolags styrelser. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:133).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare uttalat att en jämnare könsfördelning bör främjas med andra medel än lagstiftning. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan om behovet av tvingande lagstiftning. Det nu aktuella motionsyrkandet får anses ligga i linje med utskottets tidigare ställningstaganden och riksdagens tillkännagivanden. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Mångfaldspolicy m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om minskade krav på mångfaldsredovisningar och användandet av anonyma anställningsförfaranden. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:609 av Mikael EskilanderSSon m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen i den utsträckning det går ska ta initiativ till att ta bort de krav på mångfaldsredovisningar som i dag gäller för företag. Vidare föreslås ett tillkännagivande om att regeringen inom EU bör verka för att mångfaldsredovisningar tas bort (yrkande 6). Motionärerna föreslår även tillkännagivanden om att regeringen bör ta fram ett system för hur företag kan arbeta med avpersonifierade ansökningar (yrkande 7) och att även staten ska använda ett avpersonifierat anställningsförfarande (yrkande 8). Motionärerna anför att kraven på redovisningar av mångfald för att uppnå bl.a. jämställdhet är kontraproduktiva.

Bakgrund

Bestämmelser om krav på mångfaldsrapportering för företag av en viss storlek finns i 6 kap. årsredovisningslagen (1995:1554). Bestämmelserna genomför ett EU-direktiv som antogs under hösten 2014 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy). Utskottet ställde sig bakom de lagändringar som regeringen föreslog med anledning av direktivet i proposition 2015/16:193 Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy (bet. 2016/17:CU2). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:25).

Bestämmelserna innebär att bolagsstyrningsrapporten för stora företag av allmänt intresse även ska innehålla en beskrivning av den mångfaldspolicy som tillämpas för företagets styrelse när det gäller exempelvis ålder, kön eller utbildnings- och yrkesbakgrund. Rapporten ska också ange mångfaldspolicyns mål, hur den har genomförts under räkenskapsperioden och resultaten av genomförandet. Om någon mångfaldspolicy inte tillämpas ska rapporten innehålla en motivering till det. Kravet på upplysningar om mångfaldspolicy har till syfte att öka mångfalden i styrelserna. Kravet gäller de noterade bolag som uppfyller mer än ett av följande villkor: medelantalet anställda har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren varit mer än 250, balansomslutningen har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren varit mer än 175 miljoner kronor eller nettoomsättningen har för vart och ett av de

två senaste räkenskapsåren varit mer än 350 miljoner kronor. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att de nya bestämmelserna skulle komma att omfatta omkring 50 företag i Sverige. Regeringen uttalade vidare att reformen, när den varit i kraft en tid, bör följas upp och utvärderas (prop. 2015/16:193 s. 44).

Pågående arbete inom EU

Europeiska kommissionen har påbörjat en översyn av det ovannämnda EU-direktivet. Som ett led i denna översyn genomförde kommissionen 2018 ett offentligt samråd i syfte att kontrollera om EU:s regelverk för företagens offentliga rapportering (bl.a. hållbarhet och mångfaldspolicy) är ändamålsenliga och om reglerna fortfarande fyller sitt syfte. Kommissionens avsikt är att utvärdera om EU-reglerna fortfarande i stort bidrar till de uppsatta målen, om de tillför ett värde på EU-nivå och om de är effektiva och konsekventa samt om de överensstämmer med annan EU-politik och är ändamålsenliga och inte onödigt krångliga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i den proposition som låg till grund för bestämmelserna om mångfaldsrapportering har uttalat att reformen när den varit i kraft en tid bör följas upp och utvärderas. Som redovisats ovan har Europeiska kommissionen inlett en översyn av regelverket för företagens offentliga rapportering vari mångfaldsrapporteringen ingår. Utskottet anser att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Inte heller finns det anledning för riksdagen att ta ett initiativ med anledning av motionsyrkandena om anonyma anställningsförfaranden. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Lagstiftning om franchising

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av lagstiftningen om franchising. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

Anders Österberg (S) anför i motion 2019/20:1226 att franchiseavtal är ensidigt utformade till franchisegivarens fördel och ofta innehåller tvivelaktiga och oskäligen avtalsvillkor. Motionären förslår ett tillkännagivande om att regeringen ska ta initiativ till en översyn av lagstiftningen i syfte att stärka skyddet för franchisetagare.

Gällande rätt

Av lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet följer att en franchisegivare i god tid innan ett franchiseavtal ingås ska lämna franchise-tagaren information om avtalets innebörd och övriga förhållanden som behövs med hänsyn till omständigheterna. Informationen ska vara klar och begriplig. Den ska innehålla en beskrivning av den verksamhet som franchisetagaren ska bedriva och uppgifter om andra franchisetagare som franchisegivaren har träffat avtal med inom samma franchisesystem och omfattningen av deras verksamhet. Den ska också innehålla uppgifter om den ersättning som franchisetagaren ska betala till franchisegivaren och övriga ekonomiska villkor för franchiseverksamheten. Det ska också framgå vilka immateriella rättigheter som ska upplåtas till franchisetagaren och franchisegivaren ska lämna uppgifter om vilka varor eller tjänster som franchisetagaren är skyldig att köpa eller hyra, om konkurrensförbud som ska gälla under eller efter den tid som franchiseavtalet gäller, om avtalstiden, villkoren för förändring, förlängning och uppsägning av franchiseavtalet samt om de ekonomiska konsekvenserna av en uppsägning. Det ska också finnas uppgifter om hur en tvist med anledning av avtalet ska prövas och vad som ska gälla i fråga om kostnadsansvar för en sådan tvist.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat ett motsvarande motionsyrkande, senast våren 2017 i betänkande 2016/17:CU6. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandet med hänvisning till att utskottet utgick från att regeringen löpande följer upp och utvärderar beslutad lagstiftning och vid behov återkommer till riksdagen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet utgår, i likhet med vad som varit fallet med tidigare ställningstaganden, från att regeringen löpande följer upp och utvärderar beslutad lagstiftning och vid behov återkommer till riksdagen. Mot den bakgrunden anser inte utskottet att det finns anledning för riksdagen att ta ett initiativ i frågan. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Bolagsmålvakter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att förhindra bolagsmålvakter. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete.

Motionen

I motion 2019/20:2023 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om ändring av gällande lagstiftning i syfte att förhindra bolagsmålvakter. Motionärerna anför att bolagsmålvakter gör det möjligt för oseriösa individer att undkomma sina skulder och förstör för hederliga företagare.

Bakgrund

Med en bolagsmålvakt avses en person som, ofta mot ersättning, låter sig utses till företrädare för ett bolag utan att ha för avsikt att seriöst delta i bolagets verksamhet. Syftet med att använda en målvakt är att dölja den verkliga huvudmannen som önskar undgå straff- eller betalningsansvar.

Aktiebolagslagen (2005:551) innehåller bestämmelser som syftar till att förhindra användandet av bolagsmålvakter. Enligt 8 kap. 12 § aktiebolagslagen får man inte utan godtagbara skäl utse någon till styrelseledamot som inte avser att delta i sådan verksamhet som styrelsen enligt lag ska utföra. I 8 kap. 32 § finns en motsvarande bestämmelse som gäller verkställande direktörer. Enligt 30 kap. 1 § tredje stycket aktiebolagslagen ska den som uppsåtligen medverkar till ett beslut att utse en styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör i strid med nämnda bestämmelser dömas till straff, om åtgärden är ägnad att dölja vem eller vilka som utövar eller har utövat den faktiska ledningen av bolaget. Detsamma gäller den som uppsåtligen åtar sig ett sådant uppdrag i strid med bestämmelserna. Straffskalan för brott mot målvaktsbestämmelserna sträcker sig från böter till ett års fängelse. Av 8 kap. 11 § aktiebolagslagen framgår vidare att den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken inte kan vara styrelseledamot och att detsamma gäller för den som har näringsförbud.

Pågående arbete

I syfte att motverka ekonomisk brottslighet har regeringen vidtagit ett antal åtgärder. Bland annat fick Bolagsverket i regleringsbrevet för 2018 ett uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar med att förebygga ekonomisk brottslighet samt lämna förslag på möjliga åtgärder för att i ökad utsträckning förebygga penningtvätt, finansiering av terrorism eller annan ekonomisk brottslighet. I rapporten Redovisning om ekobrottsarbetet (AD 212/2018) som

lämnades i mars 2018 redogör myndigheten för sitt arbete. Myndigheten föreslår bl.a. en digital spärrtjänst som syftar till att öka tryggheten hos företagarna genom att ge dem ett bra skydd mot otillbörliga registreringar.

Bolagsverket fick vidare i uppdrag att utveckla metoder och arbetssätt för ökade kontroller vid registrering av företagsuppgifter för att göra det svårare att nyttja företag i syfte att begå brott. Bolagsverket redovisade uppdraget i december 2018 genom rapporten Slutrapport ekobrottsuppdrag (AD 212/2018). Myndigheten har organiserat sitt arbete med att förebygga ekonomisk brottslighet bl.a. genom att etablera en ny enhet och införa fler kontroller och skärpta handläggningsrutiner. Utöver vidtagna åtgärder föreslår Bolagsverket ytterligare åtgärder för att motverka registreringen av målvakter eller övriga felaktiga eller falska uppgifter. Bolagsverket föreslår att det ska finnas stöd i associationsrättslig lagstiftning för att avregistrera företrädare med falska eller obefintliga identiteter eller med falska id-handlingar. Vidare vill Bolagsverket kunna arbeta brottsförebyggande och behöver stöd i lag för att kunna vägra registrering eller avregistrera uppgifter utifrån en samlad bedömning.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bereds förslagen i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är angeläget att motverka användningen av bolagsmålvakter. Utskottet konstaterar att det finns bestämmelser i aktiebolagslagen som syftar till att förhindra detta. Utskottet noterar vidare att Bolagsverket har fått i uppdrag att utveckla metoder och arbetssätt för ökade kontroller vid registrering av företagsuppgifter för att göra det svårare att nyttja företag i syfte att begå brott samt att myndigheten även har lämnat vissa förslag som bereds i Regeringskansliet. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta ett initiativ i frågan.

Moderniserad bokföringslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som avser en moderniserad bokföringslag. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Motionen

Cecilia Widegren (M) anför i motion 2019/20:2539 att dagens bokföringslag inte har moderniserats och anpassats till den digitala teknik som finns i dag. Motionären föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en ny modern bokföringslag som minskar byrå-

kratin och underlättar kontroller (yrkande 1). Vidare föreslås ett tillkännagivande om en översyn och modernisering av reglerna för arkivering, uppföljning och kontroll (yrkande 2). Slutligen föreslås ett tillkännagivande om att svenska bestämmelser bör harmoniseras med andra europeiska länders lagstiftning (yrkande 3).

Gällande rätt

I bokföringslagen (1999:1078) finns bestämmelser om bokföringsskyldighet för vissa fysiska och juridiska personer. Lagen innehåller bestämmelser om bl.a. kretsen av bokföringsskyldiga (2 kap.), bokföringsskyldighetens innebörd (4 kap.), löpande bokföring och verifikationer (5 kap.) och arkivering av räkenskapsinformation m.m. (7 kap.). Enligt 1 kap. 2 § bokföringslagen definieras ”företag” som en fysisk eller juridisk person som är bokföringsskyldig enligt lagen. Bokföringsskyldighet föreligger i vissa fall oavsett om den aktuella verksamheten utgör näringsverksamhet eller inte. Begreppet företag har därmed en vidare betydelse i detta sammanhang än vad som normalt är fallet och kan omfatta även verksamhet som inte utgör typisk näringsverksamhet. I begreppet ingår därmed dels enskilda näringsidkare, dels alla handelsbolag, aktiebolag, ekonomiska föreningar och liknande företagsformer och dels vissa stiftelser, ideella föreningar, samfälligheter och registrerade trossamfund (se 2 kap. 1–6 §§ bokföringslagen).

När det gäller arkivering får räkenskapsinformation enligt bokföringslagen (7 kap. 6 §) föras över från ett material (t.ex. papper) till ett annat (t.ex. ett maskinläsbart medium). Det är alltså möjligt att genom fotografering eller skanning överföra räkenskapsinformationen som tagits emot i pappersform till elektronisk form. Den mottagna handlingen (pappersdokumentet) får dock förstöras först från och med det fjärde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

Pågående arbete

I februari 2015 lämnade Redovisningsutredningen sitt slutbetänkande En översyn av redovisningslagarna. I betänkandet anför utredaren att flera experter har framhållit behovet av en generell översyn av bestämmelserna i 7 kap. bokföringslagen om arkivering av räkenskapsinformation (SOU 2015:8 s. 428 f.). Utredaren fann emellertid att det inte var möjligt att, inom de för utredningsuppdraget givna ramarna, ta närmare ställning till dessa frågor, än mindre att lämna några förslag till ändringar i bokföringslagen. Däremot ansåg utredaren att det fanns anledning att redogöra något för de uppmärksammade frågorna och därmed ge lagstiftaren ett visst underlag inför kommande prioriteringar inom lagstiftningsarbetet.

Angående frågan om arkivering anför utredningen följande i betänkandet (s. 429 och 430):

Flera experter har framhållit behovet av en generell översyn av bestämmelserna i 7 kap. bokföringslagen om arkivering av räkenskapsinformation. Det har bl.a. framhållits att nya tekniska lösningar som har tillkommit under senare år kan ge anledning att ändra nu gällande bestämmelser. Det är exempelvis oklart hur lagens krav på att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga förhåller sig till dagens teknik. Också kravet på att räkenskapsinformation, som huvudregel, ska bevaras i Sverige har i och med teknikutvecklingen blivit oklart; med dagens teknik och möjligheter att spara genom ”molntjänster” vet inte alltid företagen själva exakt var viss räkenskapsinformation sparas. Det har hävdats att de svenska reglerna i dessa hänseenden är mera betungande än bestämmelserna i andra jämförbara länder och att detta innebär en obefogad konkurrensnackdel för svenska företag. Experter inom utredningen har därför menat att det är naturligt att vid en översyn av bokföringslagens arkiveringsbestämmelser göra en internationell utblick för att bl.a. klargöra hur svensk rätt skiljer sig från bestämmelserna i andra länder. Det har också framhållits att lagstiftaren under alla förhållanden bör se över bestämmelserna i 7 kap. 3 a § bokföringslagen om skyldighet att vid förvaring utomlands göra anmälan till Skatteverket eller Finansinspektionen angående bl.a. platsen för förvaringen.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet har det inkommit skrivelser med anledning av de uttalanden som gjorts i betänkandet. Dessa skrivelser övervägs för närvarande inom departementet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen har uppmärksammat på behovet av en översyn av bokföringslagen som ligger i linje med vad som anförs i de aktuella motionsyrkandena och att frågan övervägs inom Regeringskansliet. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att ta ett initiativ i frågan. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.

Jämför det särskilda yttrandet (KD).

I motioner från allmänna motionstiden 2019/20 har det väckts förslag om åtgärder för att främja kvinnors inflytande i näringslivet, utökad revisionsplikt, mindre administration i små företag, statliga revisorer, hållbarhetsrapportering och medarbetarägda företag. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden i betänkande 2018/19:CU9 som avsåg motioner från allmänna motionstiden 2018/19. Riksdagen avslög då i enlighet med utskottets förslag samtliga motionsyrkanden.

Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det finns inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks därför.

Reservationer

1. **Krav på sammansättning av bolagsstyrelser m.m., punkt 2 (SD)**

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:609 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Tillsättande av ledamöter i aktiebolagsstyrelser har stor betydelse för vårt samhälle. De som styr och leder företagen i Sverige har direkt påverkan på den del av samhället som utgörs av näringslivet. Företagens beslut får också en påverkan på samhället i stort. Det är därför av stor betydelse hur aktiebolagens styrelser tillsätts. Vi anser att kompetens alltid ska vara vägledande vid rekrytering till bolagsstyrelser. Med kompetens menar vi bl.a. affärsmässig branschkompetens, samhällsekonomisk kompetens och kulturhistorisk förståelse. Ett företags ägare, det vill säga aktieägarna, måste vidare ha en möjlighet att själva hävda sina intressen vid tillsättandet av en styrelse i ett aktiebolag. Detta måste vara möjligt utan onödiga påtvingade regler från staten. Företagets frihet att välja de styrande ska enligt vår mening inte begränsas av onödig kvotering, oavsett om det handlar om könstillhörighet eller födelseland. Den kompetens som efterfrågas och värderas i ett visst bolag är en fråga för aktieägarna att ta ställning till vid tillsättandet av styrelsen. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att företag inte ska tvingas kvotera sina styrelser eller anställda.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. **Mångfaldspolicy m.m., punkt 3 (SD)**

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:609 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 5–8.

Ställningstagande

Alla stora aktiebolag ska i dag göra mångfaldsredovisningar där de kartlägger högst privata uppgifter om bolagets anställda och styrelseledamöter. Det handlar bl.a. om att kartlägga människors kön, bakgrund och födelseland. Vi anser att företag ska ha en rätt att avstå från att kartlägga sådana privata och ibland kränkande uppgifter om sina anställda och i stället få koncentrera sig på det som är viktigt för företaget. Det viktiga för ett företag är att ha kompetenta arbetskamrater som kompletterar varandra på ett utvecklande sätt, oavsett kön, ursprung eller födelseland. Ett jämställt samhälle erhålls först när människor behandlas lika och där ovidkommande privata saker inte beaktas vid t.ex. anställningar och rekryteringar. De krav på redovisningar av s.k. mångfald som tidigare har införts är enligt vår mening kontraproduktiva för att uppnå fullständig jämställdhet. Vi menar att det inte finns anledning att avvakta den översyn som inletts inom EU utan regeringen bör ta initiativ till att följa upp och utvärdera den reform som innebar att det infördes krav på mångfaldsredovisning. Regeringen bör också inom EU verka för att kravet på mångfaldsredovisningar tas bort.

Vi menar också att det vore önskvärt att företag använder sig av avpersonifierade ansökningar där ovidkommande uppgifter sorterats bort i syfte att uppnå en mer jämlik rekrytering. Avpersonifierade ansökningar är också ett mycket effektivt sätt att få bort risker för jäv och annan otillbörlig påverkan. Vi anser att staten och andra offentliga arbetsgivare bör ta fram ett system för hur avpersonifierade ansökningar kan fungera. Vidare anser vi att staten bör använda sig av avpersonifierade ansökningar vid alla sina rekryteringar. Regeringen bör verka för att dessa ändringar genomförs.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

Motioner som bereds förenklat, punkt 7 (KD)

Larry Söder (KD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 7.

Kristdemokraterna har i kommittémotion 2019/20:3335 yrkande 7 föreslagit ett tillkännagivande om att det bör tillsättas en utredning som ska undersöka möjligheterna att underlätta för personal att äga och driva vidare ett företag. Jag vidhåller denna uppfattning, men har valt att avstå från att reservera mig med hänsyn till att denna fråga redan tidigare har behandlats av utskottet och därför bereds förenklat.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:157 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verkningsfulla incitament bör utvecklas för att utjämna könsfördelningen i bolagsstyrelser och fördela den ekonomiska makten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:203 av Niels Paarup-Petersen (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över aktielagens bestämmelser och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:255 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en enklare metod för att ombilda gamla stiftelser och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:609 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga företag ska tvingas kvotera sina styrelser eller sina anställda och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att så långt det är möjligt ta bort den mångfaldsredovisning som påtvingas företag och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU arbeta för att mångfaldsredovisningar ska tas bort för alla företag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram mallar för hur företag kan arbeta med avpersonifierade ansökningar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska använda ett avpersonifierat anställningsförfarande och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:840 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett återinförande av revisorsplikten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1186 av Azadeh Rojhan Gustafsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över hur dispens från låneförbudet i aktiebolagslagen skulle kunna omfatta anställda som vill ta över ett företag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:1226 av Anders Österberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till förstärkt skydd för franchisetagare och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2023 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att få en lagstiftning på plats som förhindrar bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2129 av Johan Büser (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid kommande översyn av hållbarhetsredovisningslagen se över möjligheten att ta bort undantaget i 6 kap. 10 § femte stycket och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2444 av Lorentz Tovatt (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ny bolagsform för mikroföretagande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för personal att köpa aktier i det företag de jobbar för och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2535 av Kristina Yngwe (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda statliga revisorer som kan träda in då revisorer hotats så allvarligt att de inte vågar fullfölja sitt uppdrag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2539 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angelägenheten i att omgående se över och återkomma med en ny, modern bokföringslag som är anpassad efter tidens möjligheter för att underlätta både byråkrati och kontroll samt revisionsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och modernisera arkivering, uppföljning och kontroll och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla och underlätta för företag m.fl. så att Sverige inte halkar efter utan att det förenklas för att harmoniseras med andra länder i Europa och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3307 av Rebecka Le Moine (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för anställda att ta över verksamhet som hotas av nedläggning eller outsourcing, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ägarskiften där personal vill driva vidare företaget kan underlättas och tillkännager detta för regeringen.